

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre	6 frt — kr.
Negyedévre	1 > 50 >
Helyben naphoz aordva:	
Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 frt — kr.
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 > 50 >

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Majdemeik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai-utca 8. sz.

A szerkesztőség kérésre visszadása vagy megőrzésére nem vállalunk.

Hirdetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kor.

NAGYVÁRAD, szeptember 25.

Európa parlamentje.

(Dr. V.) Az a fényes gyülekezet, mely két nap óta a főrendiház üléstermében tanácskozik, méltán megérdemli azt a hangzatos címet, melyet e sorok homlokára tűztünk. Orosz- és Törökország, melyeknek nincsen parlamentjük, és Románia kivételével a vén Európa minden parlamentje elküldte képviselőit a magyar fővárosba az interparlamentáris konferenciára. Hirneves államférfiaknak, tapasztalt diplomatáknak, egyház-nagyoknak, befolyásos szenatoroknak s az európai parlamentnek elsőrangú szónokainak érdemes gyülekezete ez.

Őszintén örvendünk rajta, hogy ezeréves állami létünk ünnepén köszönhetjük őket körünkben. Megtudjuk becsülni a fontosságát annak, hogy ez a konferencia éppen most tartja ülését fővárosunkban, mikor a millenniumi kiállítás feltárja előttük nemzetünk multját és jelenét.

Örülünk rajta, hogy ezeknek a tekintélyes férfiaknak, kik hazájukban irányt adnak polgártársaik gondolkodásának, alkalmuk nyílik saját szemekkel megismerni ezt az országot. Alkalmuk nyílik meggyőződni alaptalan voltáról annak a tengersok rágalomnak, amit nagyszámu ellenségeink odakint a külföldön reánk szórtak.

Kérjük is őket, menjenek ki néhány-szor a Városligetbe, abba a kis tündérországba, mely tanubizonyosságot tesz róla, hogy méltán foglalunk helyet a kultur-

államok sorában. Ez az ország, amely századokon át védte a nyugati civilizációt a tatárok és törökök ellen, ebben a nagy küzdelemben bizony el-elmaradt a nyugati államoktól, de mióta visszanyerte önállóságát és szabadságát, mesés léptekkel haladt minden téren s ma már kiállja a versenyt a nagy kultur-népekkel és teljesíti missióját, közvetíti a kulturát kelet felé.

Eddig nem ismert bennünket a külföld. Ritkán fordultak meg közöttünk külföldiek s azok is, akik eljöttek hozzánk, csak felületesen tanulmányozták viszonyainkat s azért hamis volt a kép, mit országunkról festettek. Művelt osztályhoz tartozó külföldiek közül akárhány azt sem tudta, hol fekszik Magyarország, — azt pedig, hogy önálló államot képezünk, tiznél több alig tudta egy-egy országban. Budapestet egy kategóriába sorozták Lemberg-gel s hogy még a fővároson kívül is van nyoma a kulturának, azt meg el sem tudták képzelni. Páratlan panorámájától eltekintve azért lepi meg annyira az idegeneket ifju fővárosunk, mert annyira halvány fogalmuk volt róla, hogy ennyit feltételezni sem mertek.

Amily kevésbé ismerték országunkat, épp oly keveset tudtak annak multjából. Árpád, Szent István, Nagy Lajos és a Hunyadiakon túl nem terjedt az ő ismeretük. Rákóczyt már csak az indulójáról ismerik. Csak a szabadságharc által vontuk megint magunkra a külföld figyelmét és rokonszenvét. A kiállítás történelmi csoportja hisszük más színben fogja történetünket is bemutatni előttük. Ami ezen érdekes konferenciának

tárgyalásait illeti, azok nagyon közel esnek a békekongresszus tanácskozásaihoz. Főtörekvésük a vitás kérdéseket, melyek az egyes államok között felmerülnek, békés uton oldani meg. Azon fáradoznak, hogy nemzetközi kongresszust hívjanak egybe a hatalmak s ott intézzék el egymásközt bajaikat, a helyett, hogy a kardra és ágyukra biznák azok megoldását. Kormányunk is a békés kiegyezés útjára terelte éppen most — mint Perczel miniszter jelentette a konferenciának — a vitás Halastó ügyét.

A békekongresszus elfogadott egy indítványt, melynek értelmében feliratot fog intézni a pápához, hogy megnyerje az ő nagy befolyását a béke ügyének. A pápák hatalma sokszor megóvta már Európa népeit a vérengzéstől. Leó megállította Róma falai alatt az »Isten ostorát;« utódai számtalanszor követték példáját, kibékítették az egymással civakodó fejedelmeket. Mióta elvették a pápától országát, azóta is felkérték már őt nagyhatalmasságok ügyeik elintézésére. Bismarck maga kérte, fel XIII. Leó pápát, hogy döntsön a Karolina-szigetek ügyében Németország és Spanyolország között. Jól tenné azért az interparlamentáris konferencia is, ha követné e tekintetben — a békekongresszus példáját s ahhoz fordulna támogatásért, akinek tekintélye még ma is képes megállítani a fegyverek csörgését.

Még egyet. Az interparlamentáris konferenciának érdekében állna megvédeni a parlamentarizmus tekintélyét. Be kell vallanunk, hogy utóbbi időben a parla-

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Az új sugarak.

— Francziából. —

MIRE PÁL nyomán.

Röntgen tanár felfedezése sok port kavart föl. Az új x-sugarak beláthatatlan becsesel bírnak a tudományra nézve. Én erről meggyőződtem.

E sugarak segélyével az ember legmélyesegesebb bensejébe lehet betekinteni; ennek pedig sok hasznát lehet venni.

Leplezetlenül föltárul előttünk lelkének minden foltja, minden sötét hajlama; hiúságát, önöségét, irigységét, legelrejtettebb szenvedélyeit ott látjuk keble mélyén, nem aludni, de működni, még pedig úgy, amint ő azt az egész világot előtt el akarná takarni.

A Röntgen-sugarak elűzik legkedvesebb ábrándjainkat, megfosztanak önámító illúzióinktól; egy szóval minden dolgot kivetkőztetnek rózsás színéből. Óva intenek a felületes idealizmustól.

Elmondom önöknek tapasztalataimat, melyeket az új sugarakkal tettem. Némely helyen jó sikerrel alkalmaztam azokat.

Először egy bálteremben.

Egy fiatal ember támaszkodik az egyik kiszökellő sarokban és fásultan tekint aszindús

sokadalomba a terem közepén, hol a párok egész gomolyaggá forgolódnak össze. Azután félrefordítja tekintetét és ábrándosan néz maga elé, mintha távol lévő kedveséről álmadoznék: majd föl villan a tekintete e gondolatra, mely minden sovárgását, mosolygó boldogságot, szerencsés jövőt foglal magában.

Ezt a benyomást teszi ránk az ifju, ha magatartását nézzük, szemét s vonagló ajakát vizsgáljuk.

A Röntgen-sugaraknál mennyire másképpen láttam az ember bensejét, melyet kegyetlenül fölfedték, történetét s nyomoruságát.

Szükségből, kényszerüségéből jött ide a bálra. Hitelezői szorongatták, majdnem ide be, a terem közepébe tölték. Megmutatták neki a gazdag örökösnőt, akitől ő, ő, ő igenis várják azt, hogy a fiatal ember züllött vagyoni viszonyait rendezni s őket ki fogja elégiteni.

Egy ügyes házasságközvetítő ma fogja őt bemutatni a kisasszonynak. . . . A többi az ő dolguk, vagyis inkább a fiatal emberé, tud-e boldogulni vele?

A kényszerüségéből Rómecnak beállott ifju nagy óvatossággal tudakozódik a házasságközvetítőnél Juliának vagyoni állapota felől: vajjon a telekkönyv rendben van-e, az örökség biztos-e, mennyi a készpénz-hozomány az esküvő napján, vagy nem fog-e Julia papája az utolsó pillanatban még valamit lealkudni, mint az rendszerint meg szokott történni.

A kérdett mindezekre a pontokra nézve részletes fölvilágosítással szolgál és igyekszik az ifjut minden szentimentalitás mellőzésével megnyugtatni, kikötvén magának legelsőnek őt százalékot a hozományból közvetítődij gyanánt.

A fiatal ember most már türelmetlenül vár a tánc-szünetre. Szive dobog, esze föl — máris sóvárog amaz ideál után, aki egy csapásra meg fogja őt szabadítani hitelezőitől.

Most még egy pillantást vet a nagy fali tükörbe és — mosolyog. Hogy is ne? Eszébe jut, hogyan szedte össze azt az elegáns bálitöltet, melyben itt feszít. A szabó csak azon kötelező ígéretre adta neki oda a frakkot, hogy ebben a ruházatban vezeti oltárhoz a leányt, akinek hozományából egy fillérig kifizeti egész hátralékos számláját. Erre a gondolatra az ifju egyszerre nagyon kényelmetlennek találta ezt a fess ruházatot, mintha valami pajzán sellő a szabó-kontót a hátára akasztotta volna. Hogy szorítja most a lakezipőt! Az a fránya suszter bizonyosan készakarva szabta oly szűkre, hogy minden pillanatban emlékeztesse arra, hogy sok más párral együtt ezt sem fizette meg. Majd az esküvőhez mást csináltat nála.

Most beáll a szünet.

A fiatal embert bemutatják.

Kellemes külseje, hitelbe vásárolt eleganciája jó benyomást tesznek a szülőkre.

— Ez első bálja, kisasszony? kezdi gépiesen.

mentarizmus mindenütt, de különösen nálunk Magyarországon nagyon lejárt a magát. Hosszas lenne fejtegetni ennek okait. Hozzájárult a pártfegyelem esztelen merevsége, mely a parlamentek tagjait egyszerű szavazó gépekké süllyesztette, hozzájárult a stréberség, mely közük fészkelte magát és hozzájárult a választási visszaélések hosszú sorozata, mely magát a »képviseelő« fogalmát hazudtolja meg s megnyitja az utat azok számára, akik nem valók abba a testületbe. Gondolkozzanak azért idejekorán a bajok orvoslásáról, nehogy magát a parlamentarizmust döntsék veszélybe.

Az új adó.

Aminap kimutattuk, hogy az állami anyakönyvek annak az összegnek máris majdnem kétszeresével terhelik meg az államháztartást, amit Hieronimy, s utóbb Perczel Dezső belügyminiszterek kitétek mint elegendő összeget az új rend költségeinek fedezésére.

Ez a tény már magában véve is elegendő annak a bizonyítására, hogy sem a Wekerle, sem a Bánffy-kormány nem merete az igazat bevallani az új polgári anyakönyvek költsége tekintetében; ha pedig maga sem tudta, hogy mibe kerül az »új rend,« akkor még éppenséggel hebehurgyán ment bele az új »reformba«, anélkül, hogy komolyan számon vette volna, milyen terhet is ró az ország adófizető polgáira.

Tudnivaló azonban, hogy a tetemes összeg, mely az államháztartásban a polgári anyakönyvek költsége címén szerepel, csak egy csekély része annak a tömérdek új tehernek, mely a községek hozzájárulása fejében az adófizető népre sulyosodik, mert legalább ötször annyira kell tenni azokat a költségeket, melyeket a községeknek ezen címen viselniük kell.

Ámde a községek ezeket az óriási új terheket nem képesek elviselni, aminek az lett a következménye, hogy sok község, napról napra növekedik a számuk, a belügyminiszterhez fölirtak, mentse föl őket ez új adó alól, illetőleg fedezze a kiadásokat maga az állam.

A miniszter azonban nagy bölcsen kitért az igazságos kívánság elől, és utasította a köz-

ségeket, hogy a polgári anyakönyvek költségeinek fedezésére az összes állami egyenes adó után új pótdót vessenek.

Ime itt van az új adó, az anyakönyvi pótdót.

Akinek ez az újabb adó-teher tetszik, ám fizesse és gyönyörködje az állami könyvvezetésben. Azok az adófizetők azonban, akik ugyis roskadoznak az eddigi tulságos nagy adók sulya alatt, azok legjobban teszik, ha az országgyűléshez vagy ha kell, a királyhoz fordulnak tömeges kérvényekkel az iránt, hogy ez új adó alól, melyet a törvényhozás illetékes tényezői meg nem szavaztak, mentse föl őket, annál is inkább, mivel ugy sem kérdezték meg a választó polgárokat, vajjon akarják-e az állami anyakönyvvezetést s a vele járó nagy költséget.

Ezek a törvényes kérvények majd hangsúlyosabban fogják kimutatni az új törvények revíziójának szükségét, mint bármilyen ékesszavu szónoklat.

A jelszó csak ez lehet: revízió s az új adó elejtése — vagy a polgári házassági s anyakönyvi reform évről-évre szaporodó új adóteherrel. Tessék választani.

Dr. Jókai Mórhoz.

El akarom mondani, el kell mondanom, hogy nagy irónknak, Jókai Mórnak a lapokban nem rég megjelent és személyemmel foglalkozó visszaemlékezésében a mult időkre vonatkozó kegyeleten kívül még jóleső méltányosságot is látok, melyért szíves köszönetet mondok neki. A nélkül, hogy a cikket minden egyes részletében a tényállásnak hiven megfelelőnek vallanám, elismerem annak helyes irányát, el a benne nyilvánuló jószándékot is.

Pálffy Mór gróf urnak azonban tartozom azzal a benső meggyőződéssel alapuló kijelentéssel, hogy ő soha, helytartó korában sem volt az odiosus üldözésnek embere. Csak tartuk szem előtt azt a tényt, hogy abban az időben a katonai bíróságok a politikai hatóságtól egészen függetlenül jártak el! Pálffy gróf ur tehát nem lehetett sem oka, sem részese a szigorú ítéletnek; sőt ellenkezőleg, midőn tudomására jutott elítélésünk, mindent elkövetett, hogy helyzetünkön enyhítsen, jóakarattal járt el mindenfelé érdekünkben és elnőző főlebbvalója lett azoknak a végrehajtó közegeknek, a kik a fogházban szokatlanul emberiesen bántak velünk.

Zichy Nándor gróf.

A kormány és a kisipar.

A kereskedelemügyi miniszternek a jövő 1897. évi költségvetéséhez fűzött jelentésében ezeket olvassuk; A kisipar érdekében az állam áldozatkészségét az eddigénél nagyobb mértékben kívánom igénybe venni. Már az 1896. évi költségvetés tárgyalása alkalmával volt szerencsém azon közhelyesléssel fogadott nyilatkozatot tenni, miszerint kisiparunk egyes ágazatainak hanyatlását csak a szövöttek gátolhatják meg, s hogy ezek megalakulását az államnak áldozatok árán is támogatnia kell. A folytatólagosan megejtett tanulmányok csak megerősítettek ezen meggyőződésben, de másfelől kétségtelenné tették azt is, hogy az ilyen szövöttek megalakításának s a meglévők prosperálásának a kellő szakszerű vezetés és az ellenőrzés hiánya épen olyan akadályai, mint az oly sokszor hangoztatott olcsó hitel hiánya. Épen ezért oly központi szervezet megalkotása vagy megtalálása mutatkozik fontos és sürgős feladatnak, mely mindkét gátló ok elhárítására képes lenne. E feladat megvalósítására szándékozom egyelőre 70.000 frtot fordítani. A mennyiben pedig egy ily központi szervezet létesítése, illetőleg megtalálása iránt már megindított tárgyalások eredményre nem vezetnének, úgy a fenti összeget olcsó kamatu vagy kamatmentes kölcsönök alakjában, ingatlan biztosíték megkötésével, fogom kisipari hitel, nyersanyagbeszerző, raktár és termelő szövöttek rendelkezésére bocsátani.

Az így támogatott szövöttek ügyvitelének időnkénti ellenőrzését — addig is, míg a központi szerv létesül — magamnak fogom fentartani, úgy a mint ez a többi állami támogatást élvező szövötteknek eddig is történt. Jól tudom, hogy a felvett összeg a megvalósítandó feladattal szemben csekélynek mondható, de ha ide vesszük az iparalaptól e célra fordítható összeget is, mindenestre az eddigiehez képest e téren is haladás érhető el.

Amennyiben pedig ez a kezdeményezés óhajtott sikerre vezet, a jelentkező további szükségletek kielégítése iránt a jövő évi költségvetések keretében fokozatosan gondoskodni szándékozom.

Azóta a miniszter a pénzügyi bizottságban szóval is nyilatkozott — olyképpen, hogy legcélszerűbbnek tartja egy már létező szövöttekhez fordulni, a mely összeköttetésben áll ugyan a Pesti hazai első takarékpénztárral, de annak nem organikus része. Ez ügyben folynak a miniszteriumban a tárgyalások.

Tehát mégis csak haladunk, ha csigaléppéssel is.

— Oh nem! válaszol az ideál kedves mosolylyal.

— Csak úgy gondoltam, hogy ebben a széken: folytatja az ifju minden zavar nélkül.

Ezen banális bevezetés után áttér a tánczra és azt a jelentős kérdést intézi a leányhoz, hogy a keringőt vagy a polkát szereti-e jobban. A kisasszony egész őszintén kijelenti, hogy biz az neki mindegy.

Mire a fiatal ember széles áradozással kifejezi azt a meggyőződését, hogy a keringőt épp oly szilfidek, angyalok számára találták föl, akik bájosan tudnak lejteni a sima parketten. Ezután könnyedén áttér a táncról az életre és egy-két fordulat után, midőn a leányt, »mint a pelyhet« végig sodorta a táncztermen kétség a szerelmi vallomás: kezét szívére, a hitelezőktől remegő szívére teszi. Ábrándos szavakkal, ömlengő frázisokkal elmoudja s majdnem eleped utána; föl is hoz egy-egy részletet a házasságközvetítőtől nyert információk alapján — és a kis aranyos madárka lépve ragad. Papa s mama megadják az engedélyt, hogy az ifju meglátogathassa őket; később áldásukkal sem fukarkodnak.

A hitelezők ujonganak — a fiatal ember újból teljes mértékben élvezi ismét a megnyílt hitel bő forrásait.

A kedves szűszke mennyasszony ékes báliteremnek nézi még az életet, hol csak szebb-

nél-szebb tánczenét lehet hallani, no meg sok sok bókot s hízlegést attól a kedves embertől, ki őt oly réges-régen imádja.

Vajjon meg fogja-e látni ezt az imádóját Röntgen-sugaraknál? Ha most látná, el se hinné, hogy ezek a valót mutatják. A szegény, jó teremtés elborzadna attól a látványtól.

Ha például belátna az X-klubba, hol vőlegénye éppen bucsuzik legénytársaitól, mielőtt »a szerelem rózsás igájába« vagyis inkább a »pénzszak« előtt hajtja a nyakát.

Társainak elbeszéli, mily könnyen győzedelmeskedett. Eleinte nem nevezi meg »őt,« de tudja még a főlzolgaló inas is, hogy kiról is szól az az ének.

Olyan jól esik neki, hogy társai most irigylik; hogy egyre-másra hozhatja a Mum Dry pezsgőt s legfőmobb szivarokat, holott valamikor már a klubszolgalótól kért kölcsön egy kupicza pálinkát, meg egy kimustrált szivart.

A Röntgen-sugaraknál ez a kompánia nagyon érdekes tanulmányt nyújt.

A boldog vőlegény társai szívükben mind megvetik az est hőst és sajnálják a mennyasszonyt — csupa irigységből. Egyetlen egy őszinte fiu találkozott köztük, az meg a házasságközvetítő lakás-czímét kérdezte a megannyozott vőlegénytől.

Ez azonban rossz néven, gunynak vette ezt az őszinteséget; majdnem összeperlekedtek.

— Ugyan soha se bándd; kérlelé az őszinte. A siker melletted szól: jöttél, láttál, győztél. Éljen!

És a kompánia a győzőért üritette ismét a poharat, melyet végezetül kiki a falhoz vágott; pedig vajmi sokan közülök a vőlegénynek vagy egymásnak fejéhez szerették volna azt csapni.

Az esküvő fényes volt. De a Röntgen-sugarak e pompa mögött temérdek sötétséget mutattak.

Csak a mennyasszony öröme volt zavartalan; hogy is ne, mikor az egész város bámulta fényes öltözékét.

A papa arczkifejezése mögött az új sugarak azt mutatták, hogy no hát, vett ő a leányomnak egy csinos férjet.

A mama szépséges mosolygása mögül meg kikandikált az önbizalom, hogy majd kurta porázra szedi ő a vejét.

Ez utóbbi diadalittasan vezette a kis asszonykát az oltártól, pedig már szívszorongva gondolt a hitelezőkre, kiket ki kell fizetnie — de mi marad majd neki?

A hitelezők érzelmeit X-sugarak nélkül is észre lehetett venni. A házasság-közvetítővel egyetemben meglegedetten dörzsölték a kezüket:

— Megfizet; urrá tettük . . . Szegény tatár. . .

A német tőzsde-törvény.

És ha a börze-kérdés megoldásánál le kell mondanunk arról a bizalomról, melyet a kormány felelősségébe vetnünk kell, akkor olykor vajjon mit tegyünk az ezerszer nagyobb közjogi és magánjogi jelentőségű kérdések beláthatatlan soránál, melyek valamennyien a kormány felelőségére vannak bázisozva.

A felügyelet javasolt keresztülvitelének technikai szempontból is akadhat ellenzője. A gazdasági egyesületeknek a börzereform tárgyában tartott értekezletein történt olyan felszólalás, mely lehetetlennek tartja a három részort képviselőt már csak azért is, mert ha megoszott érdekekről van szó, csak tán nem képzelhető, hogy a három miniszter három képviselője össze fog veszni a börzén egymással az ő általa képviselt érdekek megvédésében.

A három részort képviselője nem úgy érteendő, hogy a három miniszterium egy-egy képviselőt küld, a kik egymás működését szemmel tartásuk s részen legyenek, hogy az egyik a másik érdekkörét meg ne sértse. Ha a három miniszterium egy vagy két ilyen miniszteri képviselőben kompromittál, teljesen elég van téve a főfelügyeleti jog intenzív gyakorlása előfeltételeinek.

Csak az a fődolog, hogy a kompromisszum útján közös felügyelők értsenek a kérdésekhez, melyek megítélésüket igénylik s ismerjék azokat az érdekköröket, melyeket képviselnek. Az elv az, hogy az egyes részortminiszterek a börze funkcionálásáról mindig közvetlenül saját megbízottjuktól, megfigyelőjüktől értesülhessenek s esetleg befolyásukat szintén saját megbízottjuk útján gyakorolhassák. Hogy az a megbízott egy más miniszternek is beszámol az őt érdeklő más kérdésekről, az mit sem nyom a lathán. Ez az elv pedig teljesen keresztülvihető a kompromisszum esetében is, annál inkább, mert elvi jelentőségű kérdésekben, akár külön-külön, akár egységes börzebiztoság van, ugy sem a megbízott hivatalnokok, hanem a kötelezőszerűen egyetértésre jutott kormánytagok a kérdés közös megvitatása után fognak dönteni.

Hogy pedig a tőzsdebiztosok ellenőrzése sem hiányozzék, a börze reformálásánál okvetlenül helyet kell adnunk a börze szervezetében a különböző érdekeltektől termelési és foglalkozási ágak képviselőinek. Ugy a gazdáknak mint az iparosoknak, de a börze tagjain kívül álló kereskedőknek és bankároknak is képviselve kell lenniük a börze tanácsában, bíróóságában, fegyelmi tanácsában egyaránt. S ha a börzén a különböző érdekeltségek így vannak képviselve, meg van a garancia arra, hogy az érdekeket a kormány sem hanyagolhatja el anélkül, hogy e hanyagság szavá ne tétessék, mert a börze belső ügyeibe is beavatott érdekeltségei képviselői azért vannak ott, hogy szükség esetén felhívassák a kormánynak figyelmét a nekik nem tetsző eljárásra s óvást tehesseken saját érdekük érdekében az esetleges visszaélések, inconvenientiákkal szemben.

Nem utalhatunk rá minden egyes kérdésre a mely nagyszabású a börze reformjánál. De különösen fel kell hívunk a figyelmet arra, hogy a börzei árjegyzés módját közelebbről meg kell határozni, nevezetesen minálunk, a hol az még statutálva sincs, s a hol éppen e téren szolgálnak rá a legnagyobb elégedetlenségre és legtöbb panaszra.

Nem akarunk újból rámutatni a határidő-üzletek korlátozását és ellenőrzését célzó intézkedésekre, melyeket meghonosítandónak tartanánk, mert alig tehetnénk hozzá valamit azokhoz az előterjesztésekhez, melyekkel az O. M. G. E. a tél folyamán sokat foglalkozott; de arra mégis rá kell mutatnunk, hogy a fiktív felmondások lehetetlenné tételét csak a hatóságok éles ellenőrzés útján véljük keresztülvihetőnek, melyet nem is a német, hanem a francia példáról tanulhatunk meg.

E kérdések egyébiránt a börze-ankéten hihetőleg nagyon alapos vita alá fognak kerülni. Mi kétségkívül hozzá fogunk szólni még e kérdésekhez a börze-ankét tárgyalásainak fonalán s a majdan felmerülő ellentmondó nézetek közül hathatósabban mutathatunk rá azokra, a melyek szerintünk a reform célirányos keresztülvitelét lehetővé teszik s üdvös hatását garantálják.

Bálint Imre.

A valutakérdés praktikus megoldása.

A gazdasági mizériáknak kuforrása — nem tekintve a speciális eseteket, — az, hogy a nemzetközi forgalomban csereeszközül és értékmérőül szolgáló valuták maguk is nagy és egymással ellentétes értékingadozásnak vannak alávetve. Ez szüli meg aztán a valuta-differenciákat.

Pedig az értékmérőnek lehetőleg állandó értékűnek kell lennie, különben nem képes megfelelni hivatásának.

Mint hogy ez a cél, teljesen és ideális értelemben, el nem érhető, mert változatlan és abszolút érték nem létezik: azt a fémeket kellene pénz gyanánt használnunk, mely az érték-állandóságot leginkább közelíti. Ha már most az összes, rendezett pénzügyi viszonyokkal bíró s egymással kereskedelmi összeköttetésben álló országok szintén elfogadnák ezt a fém valutájuk alapjául: akkor egy csapással megszűnének a valuta-differenciák is, mert ha ezek után az uralkodó valuta értéke, az árukkal szemben, változnék is: ez a változás valamennyi országot egyformán érintene s nem részletné hasznában egyiket sem a másik rovására, ahogy az jelenleg történik.

Mint hogy pedig a világnak sem arany-, sem ezüstkészlete, külön-külön, nem elég nagy arra nézve, hogy egyikkel, vagy másikkal a fentebb jelzett célt elérni lehessen: ez a kérdés csakis a nemzetközi bimetalizmus segítségével oldható meg.

Ez esetben, ugyanis, az arany és ezüst — a meghatározott értékviszony alapján — egygyé olvadva: kétféle teljesíthetné a világforgalomban az egységes értékmérő funkcióját.

Az a kérdés merül fel már most, hogy képes volna-e a kulturálmok szövetezete, az arany és ezüst közt megállapítandó ezen értékviszonyt fentartani, mikor a nemes fémek termése folyton változik?

Erre csak az a válaszuk, hogy dacára annak a folytonos s korántsem párhuzamos ingadozásnak, melyet e két nemes fém termelésében 1873-ig észlelni lehetett: maga Franciaország is képes volt, az ő kettős valutájával, az egész világot fenntartani az 1:15 $\frac{1}{2}$ -es relációt. Lehet-e hát abban kételkedni, hogy ez az értékviszony nem volna fenntartható akkor, ha Anglia, Franciaország, Németország, Ausztria-Magyarország s az Egyesült-Államok, egymással szövetezve, arra alapítanak pénzügyi rendszerüket? Bizonyára nem. Hiszen bárhogyan alakulna is, ezen szövetezés mellett, az arany, vagy ezüst évi produkciója: az legkevésbé sem befolyásolná a megállapítandó relációt. Mert, ha az egyik fém termése megnövekszik is; annak hatása egyaránt kiterjedne mindkét nemes fémre.

Az egyik fémnél esetleg beállható bővebb termés tehát a kettősvaluta értékét sem befolyásolná oly mértékben, amint azt ma látjuk a kétféle valutánál, mivel az a hatás, amit az arany, vagy ezüst nagyobb termése okozhatna megoszlanék a két nemes fém között, míg most ugyanaz a hatás csupán az egyiket érinti s ennélfogva kétszeres súlylyal is nehezedik rá.

Hasonló volna ez ahhoz, mint hogyha jegybankunk, ügyet nem vetve a forgalom kivánalmaira: aránylag több tízforintos bankjegyet bocsátana ki, mint százforintosat. Ezzel, a forgalomban, sem a tízforintos bankjegyek értéke nem csökkenne, sem a százforintosoké nem emelkednék, mivel az előbbi az utóbbinak minden körülmény között, egytizedét képviselné.

A bankjegyek értéke csak akkor változnék meg, ha az összes állomány (tizes és százaz együttevő) nagyobb volna, mint a mennyire a forgalomnak szüksége van. Ebben az esetben azonban a devalváció egyformán érné mindkettőt.

Igy vagyunk az arannyal és ezüsttel is. Bármely arányokat öltön is évi termelésük: egy gramm ezüst — a megállapított viszony szerint — mindig változatlan hányadát képezné egy gramm arany, mert a két fém egymástól nem volna elkülöníthető.

Mint hogy tehát értékük — egymással szemben — meg nem változhatnak: senkisémmel tenne többé különbséget a két fém között, arra számítván, hogy egyiknek valamikor nagyobb

értéke lesz, mint a másikkal. Az arany és ezüst csakis a szükség és célszerűség szerint oszlanának szét a forgalomban, éppenny mint a bankjegyek különböző nevei: a tizes, százaz és ezres.

Ily módon az arany ezüst is a civilizált országokban maradna, míg az ezüst, nagybárá, a Kelet forgalmát fedezné.

Különbben mi sem lehetünk el ezüst nélkül. A kis embernek csakis ezzel fizethetünk, ki nem is köti magát az aranyhoz, mert bevételéi és kiadásai csekélyek, az aranyé pedig — apró voltához képest — nagyértékű s könnyen elvezethető. De — szerény anyagi viszonyainál fogva — Európa lakosságának túlnyomó része egyébként is ezüstre van utalva s így a fehér fém számára nem is kellene új pozíciót teremteni.

Ha mindazonáltal kitűnnék, hogy a forgalom előnyben részesíti az aranyat: akkor bocsássák azt a jegybankok a forgalom rendelkezésére s fedezzék bankjegyeiket, részben ezüstrrel. Ne tessék ezen elszörnyűködni. Csak arról van szó, hogy valamely előítélettel szakítsunk. A bankjegyek értéke semmiképp sem fog szenvedni a részleges ezüstfedezet miatt, ha a nemzetközi szerződés ezt elvül kimondja.

A bankok pénzkezelésük az ércpénzek gyűjtömedenczéjét, melyből a forgalom — szükség szerint — aranyat, vagy ezüstöt venne ki.

Kimerülhetne-e az arany ebből a medenczéből? Erre a kérdésre határozott nemmel kell felelnünk. Hiszen ez a veszély, tiszta aranyvaluta mellett, sokkal nagyobb s mindaddig mégsem következett be. Kedvtelésből senki sem fog a banktól aranyat kérni, csak ha szüksége van rá.

De, tegyük fel azt a valószínűtlen esetet, hogy a nyugati államok elvonják a mi aranyunkat s ezüsttel árasztanak el bennünket, minek folytán nálunk aranyat csakis fölpénzzel (ázsioval) lehetne kapni: még akkor is biztosra vehetjük, hogy ez az állapot nagyon rövid ideig tartana, mert azok az államok mindenkor, amidőn tőlünk árukat vesznek, csakis arannyal fizetnének, melynek nálunk nagyobb értéke, bevőképessége van, mint túl a határon s melyért, eszerint több árut is kaphatnak, mint hogyha ezüsttel fizetnének. Az arany beözönlése következtében tehát már ezen az uton is megszűnnék az ázsio. Másrészt az arbitrázs is addig-addig küldené külföldről az aranyat, (melyért itt több ezüstöt kap, mint odaát) míg végre nem látna rajta többé hasznot, ami egyértelmű az ázsio megszűnésével.

Az arany és ezüst tehát mindig arányosan oszlanék meg az államok közt. Egyetlen ország sem árasztathatná el csupán az egyik fémmel oly mértékben, hogy területén a két fém között nagyobb differencia támadjon azok szállítási költségeinél.

S ha a bimetalizmus érdekében a világ leghatalmasabb államai szöveteznének egymással: az ő együttes forgalmukból sem tűnhetné el az arany, mert, hol van a földabronzon az az állam, mely ebből a hatalmas medenczéből képes lenne az aranyat kiszivattyuzni?

Ha pedig (föltéve, de meg nem engedve) az egymással szövetezett országok valamelyike megszegné a szerződést s újra az aranyvalutára akarna visszatérni: az a többire nézve, teljesen irrelevans volna, mert az elpártotlanságban is fenntarthatnák a megállapított értékviszonyt. A szerződészegésnek tehát egyáltalán nem volna értelme, már csak azért sem, mert az illető állam egymaga sem valutájának értékét meg nem változtathatná, sem pedig az aranyat el nem vonhatná a többiektől. Hiszen egyetlen ország csak nem képes abszorbeálni a világ összes aranykészletét! De meglátjuk azt is, hogy jelenben — dacára az aranyvalutának — az egyes országok mégis meg tudják őrizni aranykészletüket.

Ha pedig valamely állam beszüntetné a készleteit s kénytelen volna papirvalutára térni, akkor — a csekélyebb értékű valuta által istápoltsport megnövekedése s az ennek nyomában támadó gazdasági felvívágás folytán — mihamarább ismét beléphetne a készfeszítő államok sorába, mire — a saját érdekében — törekednie is kell, mert, minél alacsonyabb a valutájának értéke: annál nyomasztóbbak rá nézve a kamatterhek a kül-

földi adósságok után. Hogy a fentebbi czélt a bimetalizmus mellett gyorsabban érhetné el: ahhoz semmi kétség sem fér.

(Vége köv.)

Felhívás előfizetésre.

F. évi október hó 1-től a „Tiszántúl“ politikai napilapra új előfizetést nyitunk.

A „Tiszántúl“ zászlójára a katolikus s hazafias szellem és irány eme jelszavai vannak felírva: Isten, király, haza!

A „Tiszántúl“ az egész országban a legolcsóbb politikai napilap.

Kérjük tisztelt elbarátainkat, hogy lapunk terjesztésével szent s hazafias elveinket is minél szélesebb körben terjeszteni sziveskedjenek.

Az előfizetési feltételek a lap homlokán olvashatók. A szerkesztőség.

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

- Szept. 25. A Berettyó vizszab. társulat választmányi ülése d. u. 3 órákor.
- 25. Katonai lövésár.
 - 26. A tűzraktanya építésére felügyelő bizottság ülése d. u. 3 órákor a Városházán.
 - 26. A Berettyó társulat őszi közgyűlése d. e. 9 órákor.
 - 27. Nagyvárad iparos ifjak önk.-körének szüreti mulatsága a Sasban.
- Szept. 27. Nagyvárad szőlőbirtokosság őszi közgyűlése délelőtt 8 órákor a városház tanácstermében.
- 27. A városi árvaház megnyitási ünnepe.
 - 28. Megyei közigazgatási bizottság rendkívüli ülése d. e. 10 órákor.
- Október 3., 4., Lóverseny a nagyvárad gyepen.
- 4. A nagyvárad kath. kör milleniumi ünnepélye.
 - 7. Csányi György elleni sajtótárgyalás.
 - 14. A Vledényi-Schankebank J. elleni sajtótárgyalás.
 - 18. A főreáliskola palotájának fölavatás a

* **A kardinális itthon.** Dr. Schläuch Lőrincz biboros és püspök ur ő Eminenciájája, mint említettük, hétfőn Mayer Antal könyvtáros kíséretében, Budapestre utazott, hol részt vett az interparlamentáris konferencia tárgyalásain. Ő Eminenciájája tegnap este a gyorsvonattal visszaérkezett Nagyváradra. A pályaudvaron az udvari papság várta a főpásztort.

* **A király elutazása Csáktornyról.** Mint Csáktornyról táviratozzák ő Felsége a király szeptember 23-án d. u. egy óra felé tért vissza a gyakorlótérre, mire nyomban megkezdődött az ebéd. Fél 3 órákor az uralkodó elbucszott a gyakorlat főintézőtől és a gyakorlatok többi vendégeitől, aztán pedig Ottó főherczeggel a pályaházhoz hajtatott. Az egész uton lelkesen éljenztek. A pályaháznál elbucszott a hatóságok megjelent képviselőitől és 3 órákor elutazott. József főherczeg, az idegen katonai attasék és a tábornokok legnagyobb része délután utazott el. A gyakorlati főintézőség ma utazik el. A királyt vivő vonat este öt óra 55 perczkor rohogott be a fényesen feldiszitett szombathelyi pályaudvarba, hol Reiszig főispánnal élén óriási közönség riadó éljenzéssel üdvözölte ő Felségét. A fogadásnál számosan voltak jelen. Esti 6 óra 3 perczkor Sopron felé tovább utazott, hova esti 1 óra 15 perczkor érkezett meg. A nagy számban egybegyült közönség az uralkodót zajosan megéljenzte. Hivatalos fogadtatás nem volt.

* **A csanádi egyházmegyében** ez időszereint a nagybecskereki, fehértemplomi, csákovai, módosi és szőregi parokhiák, melyek a legjobban javadalmazottak közé tartoznak, üresedésben vannak. Desseffy csanádi püspök a

plébániák betöltésére vonatkozó disponálásokat a legközelebb írja alá s érthető az az érdeklődés, melylyel a csanád-egyházmegyei papság várja a püspök elhatározását.

* **Az uralkodó nevenapja.** Ő Felsége a király nevenapját, a mely október 4-ére esik, ezidén kiváló módon készül megünnepelni a monarchia népe. Nagyvárad katolikus templomaiban mindenütt hálaadó istentisztelet lesz ezen a napon és az összes iskolákban az előadás szünetelni fog.

* **A király az ügyvédekhez.** A napokban megtartott ügyvéd-kongresszus, mint említettük, üdvözlő táviratot intézett a királyhoz. E sürgöny válaszára Bánffy miniszterelnök a következő leiratot intézte György Elekhez, az ügyvédi kamara elnökéhez: „Ő császári és apostoli királyi felsége az ügyvédek országos kongresszusának hódolat-nyilvánításáért legfelsőbb köszönetét méltóztatván kifejezni, erről azzal van szerencsém a tisztelt elnökséget értesíteni, hogy ezt a kongresszus tudomására hozni sziveskedjék. Budapest, 1896. évi szeptember hó 22-én. B. Bánffy s. k.“

* **Diszes esküvő.** Pfalcz Ödön polgári fiúiskolai tanár Szabadkán minap vezette ot-tárhoz Schvartz Irmakissasszonyt, Schwartz Hugó M. Á. V. szertárfőnök és ellenőr kedves leányát. Násznagyok voltak nagyságos és fő-tisztelendő Zajna János váradai prépost-kanonok, a vőlegény nagybátyja, és Gálffy György szabadkai gyógyszerész.

* **A lourdesi zarándoklat.** A lourdesi zarándokok ma, pénteken, e hó 25-én reggel indulnak el Budapestről a déli vasut pályaudvarából. A bucsujárókat Bogisich Mihály czimzetes püspök vezeti. Ez már az ötödik zarándoklat, mióta Nogáll János püspök az első nemzeti zarándoklatot Lourdes-ba vezette.

* **A budai királyi palota** építésénél nem-sokára elérik a második emeleti padló-magas-ságot s akkor a munkát a jövő tavaszig be is szüntetik. Az építkezésből a mostani évre eny-yi volt tervbe véve. A palota tető alá hozata a jövő évre marad.

* **A Hexapla psalmusának fölfedezte-tése.** A millanói »Ambrus-könyvtár« tudós könyvtárnoka, ftd. Pater Cériani, az ő lombardiai intézetéhez beadott beszámoló jelentésében egy a bibliai kritikára fölötté érdekes ujdonságot közöl. Az egyik fiatal segédje, P. Marcati ugyanis, egy, a 13. 14-ik századbéli kéz-iratot fedezett fel, mely 27 pergamentlapból áll. Vegyészeti uton sikerült a nagy tudósnak az eredeti, t. i. a 10-ik századbéli görög minuskelírást láthatóvá s így olvashatóvá tenni. Az eredeti codex széles velinlapokra volt írva. A 13-ik század írója azokat quartalakban összehajtogatta. Az ismét helyreállított oldalak ugyszólván 11. zsolnárt tartalmaznak az eredeti »Hexapla« kiadásból, melyhez csatlakozik a szeptuaginta szövege és nagy számban élénk, hathatós megjegyzések. Ezen fölfedezés hiteles, mert ez a kutatónak meglehetősen tartalmas kivonatot szolgáltat a nagy alexandriai tanító híres művéből, melyből eddig csak egyes idézeteket birtunk, a melyek nagy fáradsággal gyűjtettek össze a sz. atyák műveiből.

* **Az őszi előhírnöke.** A hivatalos őszi ugyan már megérkezett, de a tényleges őszi, az a csunya, sáros, esős, nyirkos, piszkos, szürke, barátságtalan legény összes attribútumaival felruházva csak tegnap délután köszöntött be nálunk Nagyváradon. Ugy vagyunk vele, mint a mogorva nagybácsikkal, nem szeretjük. begomboldozva fogadjuk, sőt — ha lehetséges — szökünk is tőle a meleg szobába, vagy valamely tengeri fürdőbe: Abazziába vagy Czirkveniczára, de azért mégis örülünk neki, épp úgy, mint a mogorva nagybácsikkal, mert hát nagy tele marékka jön és hoz annyiféle ajándékot, hogy élés kamráink mind megtelnek. És ezért őt szívesen »Isten hozta«-val üdvözöljük.

* **Egy előkelő urhölgy temetése.** Tegnap délután nagy gyászpompával, óriási részvét mellett helyezték örök nyugalomra néhai kiscsep-csényi Sánta Lujza urhölgyet a család sírboltjába, a szomszédos Less községben. A temetésen a Sánta-, Szláv-, Böh- és Govrik családok tagjain kívül nagyszámu rokonság és a község lakosai voltak jelen; Budapest-ről a gyászbeset alkalmából Szláv Béla honvédezeres is leutazott. A gyászszertartást a család felkérésére, Palota y László kanonok végezte segédlettel. A diszes koporsót szebbnél-szebb koszorúk borították.

* **Egy protestáns szép tette kath. intézmények érdekében.** Angol lapokból olvassuk, hogy Mister Bernard Hall — protestáns — aki nemrég Liverpoolban elhalt, kath. czélokra végrendeletileg 27.500 francot hagyományozott, és pedig az ottani kath. püspöknek 25.000 francot, az irlalmas nővérek vezetése alatt álló szegényháznak pedig 2500 francot.

* **Lavigerie biboros szobra.** A franciaországi Pauban impozáns emléket állítanak Lavigerie biborosnak, a kereszt e nagy harczosának, a kinek oly óriási érdemei vannak a rabszolgaság teljes kiirtására indított internációnális mozgalomban. Az egyházfejdelmet abban a helyzetben örökíti meg az emlékmű, a mikor Algirban kítüzi a keresztet. A szobor alapzatán domborművü képek vannak, a melyeknek tárgya a biborosnak a rabszolgaság eltörlése körül viselt küzdelmeiből van merítve. A szobor leleplezését 1897-re tervezik.

* **A lőszerraktár megvizsgálása.** Említettük, hogy a 4. honvéd ezred lőszerraktárában, melyet a várostól béreltek, a padlózat elrothadt s felverte a deszkát a gomba és a tölténytartók nagyrésze tönkre ment. Tegnap délelőtt a parancsnokság helyszíni szemlét tartott, a melyen a város részéről Busch Dávid főmérnök volt jelen. A tanácshoz beadott jelentésében a főmérnök azt adja elő a baj okául, hogy a töltényes ládák közvetlen a padlóra, szorosan egymás mellé helyeztetek s így nem érthette a levegő a padozatot. Az elrothadt deszkák és ászokfák kijavítását javasolja. A költségekre nézve nem tehetett előterjesztést, mert a nagymennyiségű lőszert nem lehetett kiszedni, s így nem tudhatja, milyen nagy területen romlott el a padozat.

* **Királyi ügyészségek a jótékony-szolgálatában.** A budapesti királyi főügyészség és a hatáskörébe beosztott ügyészségek megható jelét adták az igazi jótékony-szolgálat iránt való érzéküknek, mikor az »Országos gyermek védő egyesület« javára, még Kozma Sándor nyugalomba vonult királyi főügyész kezdeményezésére gyűjtést indítottak. E gyűjtésnek eredményét, 534 forintot és 22 új egyesületi tagról szóló bejelentést, Hammersberg Jenő királyi főügyész a napokban küldötte meg az egyesület igazgatójának, dr. Bakonyi Kálmán királyi törvényszéki bírónak. Az egyesület igazgató-választmányja köszönettel vette tudomásul az egyesület jótékony czéljának ezen elismerését és elhatározta, háláját küldöttségileg fogja tolmácsolni Hammersberg Jenő királyi főügyész előtt.

* **A katonák panasza.** A Ferencz József lovassági laktanya előtt a gyümölcskofák naponként vásárt csapnak, de arról nem gondoskodnak, hogy a dinnye-héjat stb. szemetet eltakarítsák s így egész szemétdomb gyűl össze a laktanya előtt. A kaszárnya parancsnoksága átírt Nagyvárad város tanácsához, s panaszkodik a kofák rendetlensége ellen. Felemlíti, hogy a gyümölcs hulladékokon kívül aprómarha etetéssel is szemetelnek. Kéri a várost, hogy a rendetlenségek megszüntetésére sürgősen intézkedjék.

* **Szilágyi Dezső és a képviselőház föl-ozlatása.** A Pol. Értesítő írja: Szilágyi Dezső, a képviselőház elnöke, a napokban akaratan kívül jött abba a helyzetbe, hogy elárulja a képviselőház időelölti föl-ozlatását. A dolog úgy történt, hogy Hock János november havi járandóságai fejében előleget kért a képviselőház elnökétől. Hock János, tudvalevőleg jegyzője a Háznak s az ezért járó fizetését a Ház elnöke utalványozza. Szilágyi

óvatlan pillanatot arra, hogy a mindenesetre bűnös összejátszás folytán kezükbe jutott késeket, reszelőket, czeruzát és papírt belekeverjék a kenyérlélesztába.

Ha a veszprémi ügyészség és a fogházfelügyelőség nem végezte volna dolgát a legnagyobb lelkiismeretességgel, most talán, mikor e sorok nyomdáfestéket látnak, a budapesti foglyok legveszedelmesebbjei szabadon garázdálkodhatnának a vidéken, a budapesti felügyelet hiányosságának jóvoltából.

Amint különben értesülünk, e dologban a nyomozás a legerélyesebben folyik és így bizonyosan összeszedik a bűnselekmény szárait, amiből aztán majd kiderül, hogy kik a bűnösök és kiket terhel a vétkes gondolatlanságot felelősség a szenzációs csempészés ügyében.

EGYESÜLETEK.

A nagyváradi pinczér nyugdíj alap gyűjtő társasága igen tisztelt tagjait van szerencsénk péntek e hó 25-én éjjeli 12 órára a Pinczér-egylet házába a nevezett nyugdíj alap évi lezámolása, illetve zárószámadása végett, tisztelettel meghívni. Az elnökség. Az e gyűlésen elintézendő ügyek a következők: 1. Jegyzőkönyv hitelesítése. 2. Az évi teljes elszámolás. 3. A pénz hová fordítása tárgyában teendő indítvány. 4. Egyéb indítványok.

SZINHÁZ.

Felhívás a közönséghez.

Kérelmlem fordulunk a színházlátogató közönséghez, melynek morális érzékét és izlését még megkímélte a szemétdombokon tenyésző irodalmi irányok fertőző metelye. Ahhoz a közönséghez intézzük sorainkat, mely a színházat nem botrányok házána, hanem kulturális hivatással bíró és hazafias műintézetnek tekintette eddig s így óhajlja látni jövőben is. A mely közönség meggyőződött róla, hogy igaz barátai s tanácsadói vagyunk ott, hol a spekuláló üzleti érdek a jó izlés megrontására törekszik.

Sértő cinizizmussal jelenti a színházi iroda **Megyeri Dezső** ur, a kolozsvári nemzeti színház ez időszerű igazgatója megbízásából, hogy ma szinre kerül a »Századvégi leányok« című erkölctelen s végtelen unalmas színmű.

Nem védi magát a színház a lapunkban felhozott alapos kifogások ellen s csak azt mondja, hogy élvezetes este lesz. Tehát mindegy, akármily cochonniket adnak elő, akárhogy aggódjék a sajtó az ujonnan inagurált orfeumi irányzat ellen, csak élvezetes legyen. Nem is tartja már érdemesnek védekezni az erkölctelenség vádjá ellen, elég türelmesnek tartja a közönséget arra, hogy akármily trágár és czéda szellemű darabot adasson elő. Nem csatlakozik a direktor ur azon föltevésében, hogy az erkölcsrontó darab érdekes lehet, de csak azoknak, kiknek izlése bizonyos félreeső házakban találja kielégítését.

A jó izlésű és művelt közönséget ennél fogva felkérjük, hogy a mai előadást ne nézze meg, a családi élet szentsége s a női tisztesség megvédése érdekében tartózkodjék a színházba meneteltől. Érthetően adja értésére az igazgatónak, mit tart az ő működése felől, amint eddigi magatartásával bebizonyította, hogy nem sokra becsüli a színház művezetőségét.

S ez nem példátlan eset. Ime, Kolozsvárott már előzetesen elítélik Megyeri ur szereplését s mint az E. H. ma érkezett

számában olvassuk, az ottani közönség előre tiltakozik az ellen, hogy az orránál fogva vezesse az igazgatót.

Tudjuk, hogy mindennek dacára lesz egynehány ember, aki végignézi a mai est szánandó előadását. De ez nem a jóizlésű színházlátogató közönség lesz, hanem az, mely csak a botrány kedvéért megy a színházba.

Mert ott ma végbemegy az elzúllás utolsó orgiája, amelynek folytatása lesz a kolozsvári műértő közönség osztracizmusában.

Ugy halljuk, hogy felhívásunk ellen-súlyozására a mai szánalmas előadásra városszerte házaltak a jegyekkel s kintáltak fünek-fának, »tief unter dem Erzeugungspreis.«

E. Kovács Gyula jubileuma.

A szeretet s a becsülés méltó megnyilatkozása volt E. Kovács Gyula 40 éves jubileuma. Este a szinkör zsufolásig megtelt előkelő közönséggel, mely a hazafias irányu »Nádányi György«-ben fellépett művészt nagy óvációkban részesítette, s a taps és tetszés jelenetről jelenetre megújult, mert a legjobbat produkálta, mit lángelme nyujthat hálás közönségnek.

S aztán egy lélek emelő pillanat állott be. Nyílt színen **Lovassy Andor** magyar szívének érzésével remek beszédet intézett az ünnepelthez, tolmácsolva a közönség becsülését E. Kovács Gyula iránt, a szeretet jeléül egy kardot adva át neki, értékeset. Az ünnepelt erre elfogódottan válaszolt, megköszönve meghatottan az ajándékot s a szép szavakat. Alig csillapodott le a tetszés-zaj, előállott **János János Jenő**, s a színtársulat nevében magas nívón álló szép eszmei tartalommal bíró beszéddel üdvözölte a nagy pályatársat, hasonlóan ahhoz a szellemhez, mely mindnyájunkat elfogott s a társulat babérokoszoruját adta át.

Ezzel véget ért az ünneplés hivatalos része, de folytatódott felvonásonkint; előadás után pedig bankett volt a Rózsabokorban, hol **Rádli Ödön**, **Lovassy Andor**, a sajtó képviselői, **dr. Martonffy Bogdán**, a színtársulat egyes tagjai **Megyeri** igazgatóval voltak jelen. Nem láttuk a színtársulat nőtagjait.

Az est folyamán sokan táviratilag fejezték ki szerencsekívánataikat a művészeknek. sz. d.

Hírek a szinkörből. A **Koldusdiák** holnapi előadásával bucsuzik az operette-személyzet. **Millőcker** e bájos zenéjü, mulatságos szövegű operetteje lesz az utolsó előtti előadás, melyben **Aldor Juliska**, **Mezei**, **Forrái Ferike**, **Vendrei** és **Kassai** játszzák a főbb szerepeket. Vasárnap délutáni előadásul közkívánatra (?) **Goldstein Számi** — este bucsu előadásul a **Czigány** adatik.

REGENY-CSARNOK.

A forgácskisasszony.

— Elbeszélés. —

15

Írta: **VALNICSEK BÉLA.**

Mi örömmel vettük a hirt s mindjárt elhatároztuk, hogy munkához látunk; csináltunk kokárdákat, varattunk zászlókat, hanem persze az erdész úr meg gyógyszerész úr segítségére is szükségünk volt; magunk nem értünk hozzá: **Bolgár** urat meg nem akartuk felkérni, hadd lepődjék meg ő is.

Azután **Hegyesi** vette át a szót s megkérdezte **Gyulát**, hogy mikor tartja programbeszédét.

Gyula a következő hét vasárnapját a mise utáni időt tűzte ki s a hölgyek kilátásba helyezték, hogy ők is meghallgatják azt.

A kis társaság nemsokára szétoszlott s most maga **Gyula** gondoskodott a szükséges dolgokról. Ideje jó részét arra fordította, hogy miről beszéljen, annyival is inkább, mert a **zebegényiek** nagy várakozással néztek beszédje

elő! **Tudták**, hogy okos ember **Bolgár Gyula** s kerekít ő olyan beszédet, hogy a kormánypárti is száj-tátva hallgatja. Mert kormánypárti jelölt is volt, nehányan el is jöttek a hívei közül **Bolgár** beszédjére.

Egyideig rettenetes zszibongás volt a zebe-gényi néppárti kaszinó nagytermében, mikor aztán belépett **Bolgár Gyula**, harsány »éljen« hangzott fel s utána mély csönd következett.

Bolgár Gyula az emelvényre lépett. Magas termete, szép szabályos arca mindenkire jó hatással volt. Eleinte nyugodtan, higgadtan beszélt, majd mind nagyobb tűzbe jött s lelkese-dése az összes jelenvoltagekra átment.

Különösen két hölgy kísérté figyelemmel a vadember minden mozdulatát.

Az erdész kisasszony és **Bérczy Ida**.

Etelka alig vette le **Gyuláról** tekintetét s nem győzte eléggé nézni a szónok értelmes, magas homlokát, lelkese-déstől ragyogó arcát. **Gyula** is mintha egyszer **Etelkára** is nézett volna, mikor körüljártatta tekintetét, de csakhamar elkapta róla szemét; talán hogy zavarba ne jöjjön.

Ida, a forgács kisasszony, önkéntelenül is bölekedni kezdett, **Gyula** szónoklata közben. Maga sem tudta, mit érez az iránt az ember iránt. Annyi bizonyos, hogy mindig jól érezte magát a társaságában s tetszett neki a komoly férfias viselete, mely annyira elüt a többi fiatal ember könnyelműségétől, hízogó modorától.

Ida e gondolataival kapcsolatban **Etelkát** is megfigyelte s úgy gondolta, hogy az erdész-leány szerelmes lehet **Gyulába**. Ezt már eddig is volt alkalma elégszer tapasztalni; főleg mikor a képviselő jelöltségre titkos készüléteket tettek, de most épenséggel erre a következtetésre jutott. Legalább **Etelka** tekintete, arca, mind erről tanuskodtak s **Ida** úgy érezte, mintha e tudat neki fájdalmat okozna. Ő is tudná szeretni **Bolgár Gyulát** . . .

A beszéd végén mindnyájan a szónok üdvözlésére siettek s egyben azt is elismerték, hogy olyan magvas beszédet még aligha hallott **Zebe-gény**. A kormánypárt jelöltje, **Zatocsil Habakuk** tisztára elbújhatik **Gyula** mellett már csak azért is, mert emberemlékezet óta **Zebe-gényben** nem volt kormánypárti képviselő. Pedig nagy lagzit csaptak, aztán pénzből is sokkal több jutott.

Hanem azért **Bolgáréknál** is összeültek a programbeszéd után egy kis ismerkedésre s a zebe-gényi ifjak körül is fogták hamarjában **Bérczyéket**, akik most voltak ott először a — szökésük óta és faggatták is ő-nagyságáikat hirtelen távozásuk miatt, de hasztalan.

E lakomán történt, hogy mikor az urak bevezették hölgyeiket az étterembe, **Gyula Etelkának** ajánlotta fel, karját **Idát** meg **Mariskát** már lefoglalták a **Zebe-gényiek**. A választók tisztességgel adtak nekik helyet s egyik-másik oldalról hallatszott: milyen szép pár volna belőlük. **Etelka** fülig pirult ennek hallatára; **Gyula** úgy tett, mintha nem is venné észre, hogy nagyobb zavart ne okozzon hölgyénél.

Bérczy Ida nem szívesen hallotta e sutto-gó megjegyzést. Bántotta, hogy **Etelka**, ez a kis tacsok utóbb is arról fog ábrándozni, hogy milyen szép pár volna belőlük. (Folyt. köv.)

T Á V I R A T O K.

Interparlamentáris konferencia.

— Eredeti távirati tudósítás. —

Budapest, szept. 24.

Az interparlamentáris konferencia mai ülésén **Szilágyi Dezső** felolvasta **Urechianak**, a román csoport vezetőjének táviratát, melyben sajnálatuknak adnak kifejezést, hogy a tavalyi brüsszeli konferencián kifejtettek alapján az ideai konferencián nem vehetnek részt, de biztosítják t. kollégáikat, hogy 1897-ben bárhol is tartásák a konferenciát, nem fognak hiányozni oldaluk mellől. Egyébként a konferenciát melegen üdvözlük.

A távirat **Gobet** főtitkárhoz volt intézve, kinek végső szavait, mikor felolvasta, a konferencia tagjai siri csöndben engedték elhang-zani, egyetlen helyeslés se hangzott.

Ezután folytatták a tárgyalást 1 óráig.

Délután 3 órakor folytatták a konferenciát

Ekkor olvasta fel Szilágyi a következő francia táviratot:

(Czim: Ő exciája Szilágyi Dezső urnak Budapest.)

Őfelsége a császár és király parancsából van szerencsém Excellenciátat fölkérni, hogy legyen tolmácsa Őfelsége köszönetének a Budapestben összegyűlt nemzetközi parlamentáris konferencia tagjainak tegnap Őfelségéhez intézett táviratban kifejezett hódolatért és jókívánságukért.

Pápay s. k.

A konferencia tagjai zajos éljenzéssel fogadták a táviratot.

Budapest, szeptember 24. (Saj. tud. táv.) Az interparlamentáris konferencia mai ülésén a magyarok közül beszélt Pulszky (melyik?). Németh. Hieronimy; délután gr. Apponyi Albert nagyszabású beszédet mondott.

Vaskapu megnyitása.

Budapest, szept. 24. (Saj. tud. távirata.) Josipovich Imre, horvát miniszter, a Vaskapu megnyitó ünnepségének előkészítésére ma Orsovára utazott.

Fegyelmi vizsgálat a protestáns pánszlávok ellen.

Budapest, szept. 24. (Saj. tud. távirata.) A bányai luteránus egyházkerület gyűlése kimondta, hogy fegyelmi vizsgálatot indít Dula Máté egyháztanácsos pánszláv izgatónak ellen, a kinek pártja ki akar válni a bányai kerületből és husszita vallásra óhajt térni. Az éjszaknyugati megyék luteránus papjai majdnem kivétel nélkül Dula Máté pártján vannak.

Umberto aposztáziája.

Róma, szept. 24. (Saját tudósítónk táv.) Német liberális és katolikus lapok azt a hírt hozták, hogy az olasz király elhagyta a kath. vallást és titokban protestáns lett. A Quirinál köréből ezt a hírt megczáfolták és hozzá teszik, hogy Umberto buzgó (?) katolikus volna. Mindkét hír kevés figyelmet érdemel, tekintettel arra a körülményre, hogy Umberto a nagyobb exkommunikáció alatt áll már tíz esztendeje és hogy azonfelül az olaszok, még a forradalmárok is azonnal ott hagynák a szövöjait dinasztiaát, mihelyt aposztáziába keverednek.

Országos gazdakongresszus.

Budapest, szept. 24. (Saját tudósít. távir.) Az országos gazdakongresszust ma megnyitották; Darányi Ignác, földmívelésügyi miniszter nagyobb beszéddel nyitotta meg a kongresszust, kijelentvén, hogy Magyarország államisége a középosztály hagyományos szeretetén tör meg, azon az érzelmen, melyet király Ő Felsége is jóváhagyott volt.

A bécsi francia nagykövet.

Bécs, szeptember 24. (Saj. tudósítónk táv.) Lozé, itteni francia nagykövet visszatér állomására. Megczáfolták a hírt, mintha Lozé közelebb elhagyná állását és más által pótolatnák.

Orosz színek változása.

London, szept. 24. (Saj. tud. táv.) A Standard jelentése szerint Miklós csár elrendelte, hogy az orosz nemzeti zászló színei: fehér-kék-piros, az eddigi szokás ellenére vízszintes vonalban alulról fölfelé következzenek egymásra.

Pestis a Keleten.

Bombay, szept. 24. (Saj. tud. táv. Kelet-Indiában a hólyagos pestis járványosan fölépített és eddig csak itt 300 ember esett áldozatul. A bacillus-vizsgálatok megállapították,

hogy ennek a hólyagos pestisnek a bacillusa azonos azzal, melyet a hongkongi pestis alkal-mával megállapították, és amelynek több mint 200.000 ember esett áldozatul.

Hadihajók a török vizekre.

Athén, szept. 24. (Saját tud. távirata.) Eddig az osztrák-magyar, olasz, spanyol, francia és angol hadihajókön kívül a holland és orosz meg német hadihajók is Szmirna és a Dardanellák közt czirkálnak. Soha ennyi idegen hadihajó e vizeken nem gyűlt még össze. E hajóhad koncentrikus támadás által képes volna Konstantinápolyt egy éjen át hatalmába keríteni

A gyilkos detektív.

Budapest, szept. 24. (Saját tud. táv.) Domonki detektívet, kit egy verekedés alkalmával a közrend fentartása czéljából a garázdálkodókra ráöltött és egyet közülök agyonlőtt, ma szabad lábra helyezték. miután az ellene emelt vádak nem találtak igazolásra. Azzal vádolták, hogy ok s szükség nélkül használta a revolvert, holott kitünt, hogy önvédelemből is többszörös hiábavaló fenyegetés után vette igénybe a fegyvert.

A lázongó Fülöp-szigetek.

Madrid, szept. 24. (Saj. tud. táv.) A spanyol kormány 8000 főnyi erődítést küld a filippini szigetekre, hogy a mindinkább terjedő fölkelésnek véget vehessen.

KÖZGAZDASÁG.

Hitelszövetkezetek értekezlete.

A hazai szövetkezetek kötelékéhez tartozó községi hitelszövetkezetek szeptember 23-án gyűlést tartottak Pest megye központi házának dísztermében, Károlyi Sándor gróf elnöklése alatt.

Tárgyalás alá került az abszolút szolidaritás, a tisztán önszegély útján létesülő szövetkezetek kérdése. Kiterjedt ezenkívül a vita a szövetkezeti ügy érdekében általában szükséges intézkedések kijelölésére is.

Károlyi Sándor gróf megnyitva az értekezletet, utalást tesz arra, hogy a központ kilévéen mertülve (a mennyiben a rendelkezésére állott összegeket kikölesönözte) gondoskodni kell újabb anyagi eszközökről. Az abszolút szolidaritást a szövetkezetek hitelének emelése s magának a kezelésnek szoliditása érdekében tartja szükségesnek. Azt pedig, hogy hitelszövetkezetek létesítése kiválólag az önszegély alapján, központi kölcsönök nélkül történjék, azért tartja fontosnak, mert ez esetben a terjeszkedés nem iesz a központ pénzerejéhez kötve.

Bittó Béni (Csalóköz) helyesli mindazokat, a miket Károlyi Sándor gróf jelzett, de azt hiszi, hogy a mostani viszonyok közt alig lehet nagy sikerre számítani.

Hajós József orsz. képviselő indítványozza, hogy a miniszteriumban készülő s a jelzalogilag nem fundált adóslevelekre vonatkozó javaslat tekintetében tegyen előterjesztést az értekezlet s kérje fel a minisztert, hogy e törvény a záloglevelekre vonatkozó törvény analogiájára alkottassék meg és részletesen sorolassanak föl azok a föltételek, a melyek mellett ilyen adókötvények a jövőben kibocsájthatók lennének. Ezt szükségesnek tartja a szövetkezetek érdekében, de e mellett azért is, mert itt a már eddigelé kibocsátott s mintegy 125 millió forint értékű adóslevelek biztosságáról van szó.

Ezt az indítványt általános helyesléssel fogadták s György Endre, Meskó Pál és mások felszólalása után elfogadták.

Károlyi Sándor gróf elnök ezután összegezve a tárgyalás eredményét, kimondja, hogy az értekezlet a Hajós-féle indítványokat elfogadja s az azokban foglalt értelemben fötterjesztést intéz a pénzügyminiszterhez. Kimondja továbbá, hogy a szövetkezeteknél a korlátlan

felelősség nem úgy értelmezendő, hogy az a már fönnálló szövetkezetekre kötelezőleg mondassék ki, mert ez csak ideál, a mely felé minden erőből törekedni kell. Ugyanez áll a központi kölcsönök nélkül létrejövő szövetkezetek tekintetében is.

Szarvasmarha-szállítás eltiltása. Az osztrák miniszterium felhívására a földmívelési miniszter egy leiratban eltiltotta az ország nagy részéből és köztük vármegyénk területéről is a szarvasmarhának Ausztriába leendő szállítást, a száj és köröm fájás betegsége miatt.

Tranzverzális vasut az Alföldön. Az Alföldön most készülő műttal kapcsolatosan a kereskedelmi miniszteriumot egy nagy fontosságú vasut tervei is foglalkoztatják. A tervezet szerint, melyet a napokban fognak tárgyalni, a most készülő műtt mellett egy az egész alföldet átszellő vasut készülne, mely Bajától kiindulva Csongrád, Szentesen át Orosházáig haladna, mindenütt a készülő ut mellett.

Budapesti gyapjuaukeziók. Az üzlet csekély számu vevő jelenlétében az uralkodó nyomott hangulat befolyása alatt lankadtan indult meg. Kivételt képeztek csupán finom merinó és bárángyapjuk, mely minőségeért az árak változatlanok maradtak, míg középminőségek a mult aukezió áraival szemben 5—7 százalékkal olcsóbban keltek.

Kamatláb-emelés. Berlinből távirják, hogy az angol bank a kamatlábat fél százalékkal holnap vagy holnapután újból felemeli. A pénz szüke mindinkább érezhetővé válik s nincs benne kétség, hogy a londoni kamatláb felemelése után a kamat Berlinben, Bécsben és Budapestben is felszökik.

Terménytőzsde.

Budapest, szeptember 24.

B u z a tavaszra, bácskai	7.02
» tavaszra, északi	7.04
» szeptember-októberre, bácskai	7.28
» szept.-okt.-re északi	7.30
R o z s tavaszra bácskai	6.28
Rozs tavaszra, északi	6.30
T e n g e r i, junius-juliusra, bácskai	3.88
» jun.-jul.-ra, északi	3.90
R e p c z e augusztus-szeptemberre, bácskai	11.50
» aug.-szept.re, északi	11.60

Hivatalos arfolyamok

a budapesti aru- és értéktőzsdén 1896. szept. 24.

Magyar aranyjáradék 4%	122.—
Magyar koronajáradék	99.—
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 1/2%	123.—
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 1/2%	101.25
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	121.50
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	97.75
Italmérsi jog megváltási kötvény	100.20
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény	97.50
Magyar nyerevény sorsjegy-kölcsön	155.25
Tiszaszabályozási és szegedi sorsjegy kölcsön	139.—
Osztrák járadék papirban	101.25
Osztrák járadék ezüstben	101.25
Osztrák járadék aranyban	123.25
Osztrák korona járadék	101.—
Osztrák korona járadék	144.75
1860. osztrák államsorsjegyek	950.—
Osztrák magyar bankrészvény	401.50
Magyar hitelbank részvény	868.30
Osztrák hitelintézeti részvény	867.50
Osztrák-magyar államvasuti részvény	9.53
20 frankos arany (Napoleonkor)	58.80
Német birodalmi márka	119.85
London vista	47.55
Páris vista	11.75
20 márkás arany	—

Szerkesztő postája.

Többeknek: Ardelean urnak piszkolódásaitól ne tessék minket féltetni; gentlemanek szava szerint diszkvalifikált ember káromlására tisztességes férfiú annyit sem hederithet, mint a megkoppasztott Vulturul vihogására.

NAGYVARADI SZINKÖR.

Holnap, szombaton 1896. szeptember hó 26-án, Este 7 órakor rendes helyárrakkal:

utolsó előtti előadásul:

KOLDUS DIÁK.

Operette 3 felvonásban.

Kezdeté 7, vége 10 órakor.

Felelős szerkesztő: CSIPPÉK FERENCZ.

KIZÁRÓLAG

Női Felöltők

legnagyobb áruháza

egyszerűtől a legfinomabb kivitelig

feltűnő olcsó gyári árakban

csak

NEMES MIHÁLY-nál

194 1-0

szerezhetők be

Nagyvárad, Lévy-ház, Körös-part.

Lapunk számára hirdetések felvételnek.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA

Nagyvárad, Apáca-utca 3. szám.

MŰVEK,
FOLYÓIRATOK,
HIRLAPOK,
VONALZATOK,
GAZDASÁGI
NYOMTATVÁNYOK,
EGYHÁZI,
KÖZSÉGI
ÉS EGYÉB
HIVATALOS
NYOMTATVÁNYOK,
KÖRLEVELEK,
LEVÉLBORITÉKOK,

ELVALLAL ÉS KÉSZIT:
IZLÉSES KIVITELBEN

mindennemű

nyomdai munkákat

jutányos árak mellett.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltenek.

LEVÉLFEJEK,
SZÁMLÁK,
FALRAGASZOK,
BÁLI MEGHÍVÓK,
TÁNCZRENDEK, ÉTLAPOK,
NAPTÁRAK,
PALACZKFELIRATOK,
NÉVJEGYEK,
GYÁSZLAPOK,
STB., A
NYOMDAI SZAKBA
VÁGO
NYOMTATVÁNYOK
KÉSZÍTÉSE.

PAPIR- és IRODASZEREK

* * * * * raktara. * * * * *

Kitűnő minőségű, cégünkkel ellátott aczeltollak.